

IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ

LR VIDES AIZSARDZĪBAS UN REĢIONĀLĀS ATTĪSTĪBAS
MINISTRIJA

STIPRI PĀRVEIDOTU UN MĀKSLĪGU ŪDENS OBJEKTU NOTEIKŠANA

SIA ISMADE

9/25/2015

SATURA RĀDĪTĀJS

1. MĀKSLĪGIE UN STIPRI PĀRVEIDOTIE ŪDENS OBJEKTI	2
--	---

1. MĀKSLĪGIE UN STIPRI PĀRVEIDOTIE ŪDENS OBJEKTI

Ūdens struktūrdirektīva nosaka vairākas konkrētas prasības attiecībā uz mākslīgiem un stipri pārveidotiem (SP) ūdens objektiem. Tā saskaņā ar ūdens struktūrdirektīvu 2.punktu (9) *“Stipri pārveidots ūdens objekts ir virszemes ūdens objekts, kura īpašības cilvēka darbību izraisītu fizikālu izmaiņu rezultātā ir ievērojami mainītas, kā dalībvalsts ir norādījusi saskaņā ar II pielikuma noteikumiem”, kā arī 2.punkta (8)“Mākslīgs ūdens objekts ir virszemes ūdens objekts, kas radīts cilvēku darbības rezultātā”.*

Ūdens struktūrdirektīva 4.punkta (1)(a)(iii) *“Vides aizsardzības mērķi”* arī nosaka, ka *“attiecībā uz virszemes ūdeņiem dalībvalstis aizsargā, stiprina un atjauno visus mākslīgus un stipri pārveidotus ūdens objektus, nolūkā panākt labu ekoloģisko potenciālu un labus virszemes ūdeņu ķīmiskos rādītājus vēlākais 15 gadu laikā pēc šīs direktīvas spēkā stāšanās dienas, ievērojot saskaņā ar 4.punktu noteiktos pagarinājumus un ievērojot 5. 6. un 7. punktu, neierobežojot 8.punktu.”*

4.punkta (3) nosaka konkrētas veicamās darbības ar kuru palīdzību ir iespējams noteikt vai ūdens objekts ir SP vai mākslīgs ūdens objekts. *“Dalībvalstis var atzīt ūdenstilpni kā mākslīgu vai stipri pārveidotu, ja: a) šīs tilpnes hidromorfoloģisko īpašību izmaiņām, kas vajadzīgas, lai panāktu labus ekoloģiskās kvalitātes rādītājus, būtu ievērojama nelabvēlīga ietekme uz:*

i) plašāku vidi;

ii) kuģošanu, tostarp ostu iekārtām, vai atpūtas objektiem;

iii) darbībām, kuru nolūkā ūdeni uzglabā, piemēram, dzeramā ūdens piegādi, elektroenerģijas izstrādi vai apūdeņošanu;

iv) ūdens regulēšanu, aizsardzību no plūdiem, zemes meliorāciju; vai

v) citām līdzvērtīgi svarīgām, noturīgām cilvēku veiktām darbībām;

b) labvēlīgos mērķus, kuriem kalpo ūdenstilpes mākslīgais vai pārveidotais raksturs, tehnisku īstenošanas iespēju vai nesamērīgu izdevumu dēļ nav iespējams pienācīgi sasniegt ar citiem līdzekļiem, kas būtu ievērojami labāka iespēja no vides aizsardzības viedokļa.”

Tā kā ūdens struktūrdirektīva ietver prasības, kas nosaka vispārīgu pieeju ūdens objektu identificēšanai un atbilstošas vides kvalitātes prasību formulēšanai, tad, lai ES dalībvalstīm atvieglotu darbu ir izstrādātas vairākas vadlīnijas atbilstošākai dažādu prasību īstenošanai. Arī SP un mākslīgo ūdens objektu identificēšanai Eiropas Komisija, sadarbojoties ar visām ES dalībvalstīm, kandidātvalstīm, Norvēģiju un citām ieinteresētajām pusēm un nevalstiskajām organizācijām ir izstrādājusi vispārīgas vadlīnijas Nr.4. *“Stipri pārveidotu un mākslīgu ūdens objektu atlase un noteikšana”* (turpmāk tekstā vadlīnijas).

Vadlīniju ievadā tiek vēlreiz atgādināts, ka ūdens struktūrdirektīvas mērķis ir panākt visiem virszemes ūdens objektiem labus ekoloģiskās un ķīmiskās kvalitātes rādītājus. Tomēr dažādu iemeslu dēļ daži virszemes ūdens objekti var nesasniegt labus ūdens kvalitātes rādītājus. Tāpēc ievērojot izvirzītos nosacījumus dalībvalstīm ir iespējams noteikt mākslīgus vai stipri pārveidotus ūdens objektus, kuriem ir iespējams noteikt zemākas ekoloģiskās un ķīmiskās kvalitātes prasības. Šādiem ūdens objektiem vairs nav jāsasniedz labi ekoloģiskās kvalitātes rādītāji, bet ir jāsasniedz labi ekoloģiskā potenciāla rādītāji.

SP vai mākslīgo ūdens objektus papildus iepriekš sniegtajai definīcijai var raksturot kā objektus, kur hidromorfoloģiskie pārveidojumi ir tik lieli, ka nodrošināt tiem labu ekoloģisko kvalitāti nebūtu iespējams pat ilgākā laika termiņā, nemainot izveidotos pārveidojumus. Iespējas atsevišķus virszemes ūdens objektus noteikt par SP ūdens objektiem ir radīta, lai atļautu turpmāk uzturēt hidromorfoloģiskos pārveidojumus, kas dod neatsveramu sociālu un ekonomisko labumu, bet vienlaicīgi pieļauj arī samazinātus ūdens kvalitātes rādītājus ūdens objekta stāvokļa noteikšanai. Būtiskai ir jābūt ne tikai hidromorfoloģiskai ieteikmei, bet būtiskām ir jābūt arī izmaiņām ūdens objektā. Būtiska ietekme ir - plaša, izplatīta vai dziļa; vai ļoti skaidra, liela novirze no ūdens objekta hidromorfoloģiskajām īpašībām, kādas tur būtu bijušas pirms izmaiņām. Ja būtiskās hidromorfoloģiskās izmaiņas ir pārejošas vai ar pārtraukumiem, tad ūdens objekts nebūtu jāuzskata par būtiski pārveidotu tā raksturā.

Stipri pārveidota ūdens objektam galvenās pazīmes:

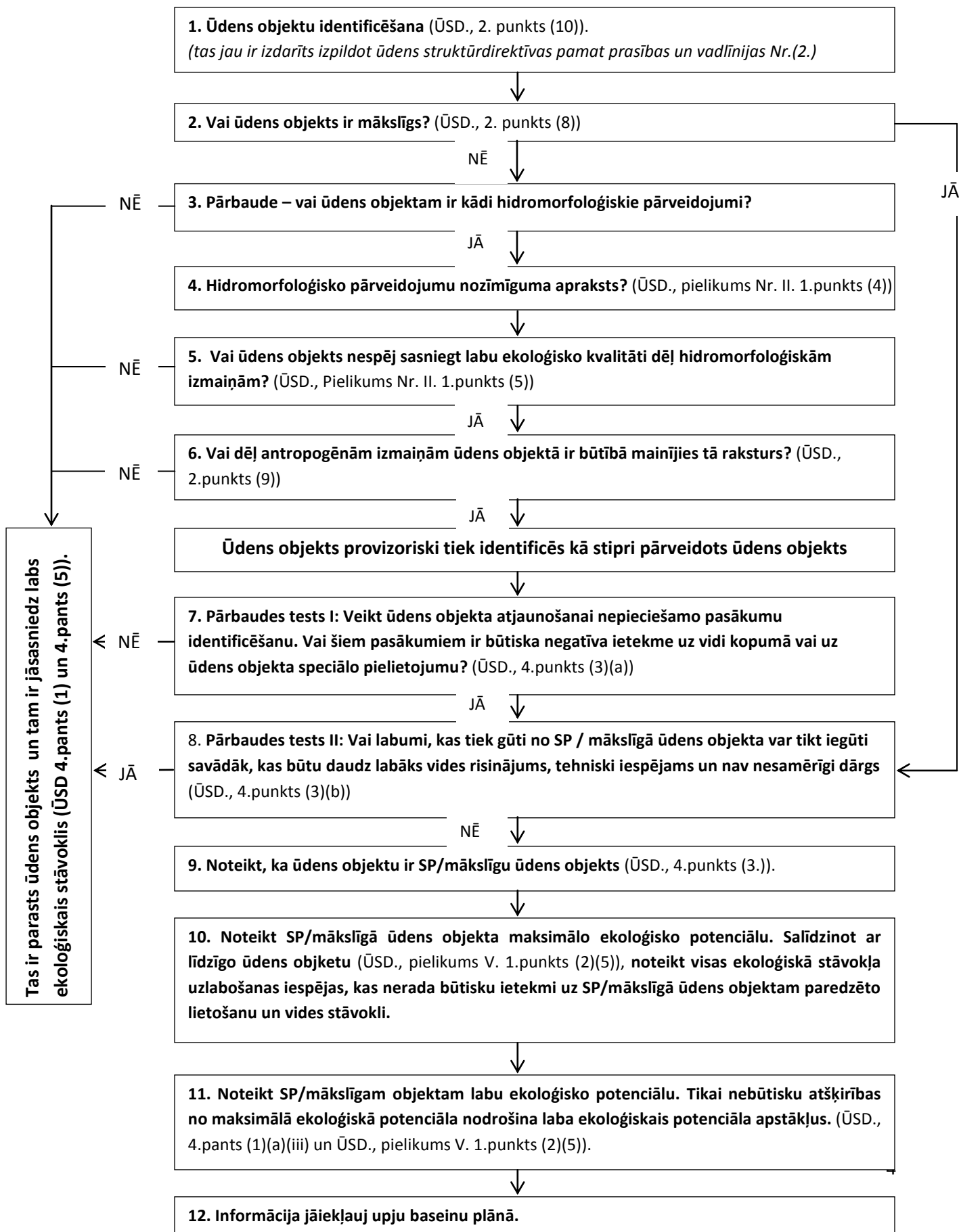
- a) cilvēku darbības rezultātā tas ir būtiski pārveidots;
- b) tā ūdens īpašības ir būtiski mainītas;
- c) ūdens objektam ir jāspēj izturēt SP ūdens objekta testi (ŪSD 4.punkta (3)(a) un (3)(b)).

Mākslīgajiem ūdens objektiem ir savs papildus skaidrojums. Atšķirība starp SP ūdens objektu un mākslīgo ūdens objektu slēpjas vārdā **“radīts”**. Mākslīgie ūdens objekti ir tādi ūdens objekti, kuri radīti vietās, kur iepriekš ūdens objekts nav bijis un kurš nav radīts tieši pārveidojot, pārvirzot vai pārkārtojot esošu ūdens objektu. Tas nenozīmē, ka iepriekš ūdens objekta vietā bija “tīra vieta”, bet tas nozīmē, ka tur, kur šobrīd ir mākslīgais ūdens objekts iepriekš nav bijis ūdens objekts, ko būtu iespējams definēt, kā atsevišķu virszemes ūdens objektu. Ja esošs ūdens objekts ir būtiski pārveidots, pat ja tas ir novirzīts uz “tukšu vietu”, tad tas jo projām ir jādēvē par SP ūdens objektu nevis par mākslīgu ūdens objektu. Arī tad, ja ūdens objekts ir mainījis savu kategoriju, piemēram, ūdens krātuve ir izveidota aizdambējot upi, tas jo projām ir SP objekts, nevis mākslīgi radīts ūdens objekts.

Visiem SP un mākslīgajiem ūdens objektiem netiek noteikta ekoloģiskā kvalitāte, bet tiek noteikts ekoloģiskais potenciāls. Ekoloģiskajam potenciālam ir mazāk stingri mērķi kā ekoloģiskai kvalitātei. Ekoloģiskais potenciāls pieļauj, ka ekoloģiskās izmaiņas ir ūdens objekta fiziskās izmaiņas, kas ir nepieciešamas tā specifisko mērķu īstenošanai un kuras ir nepieciešams uzturēt, lai izvairītos no lielākām nelabvēlīgām ietekmēm apkārtējai dabai. Tas nozīmē, ka atbilstoši ekoloģiskā potenciāla mērķi tiek noteikti, lai kontrolētu uz ūdens objektu radītās slodzes, kas nav tieši saistītas ar SP ūdens objekta izveidošanas īpašo mērķi, vienlaikus nodrošinot, ka negatīvais efekts tiek pienācīgi mazināts, nemazinot no ūdens objekta saņemtos labumus.

Ekoloģiskā potenciāla mērķu noteikšanas porcesam SP un mākslīgajiem ūdens objektiem jābūt tādām pašām kā visiem citiem ūdens objektiem. Vides kvalitātes mērķi gan parastajiem ūdens objektiem, gan SP, gan mākslīgajiem ūdens objektiem notiek par pamatu ņemot “tīros references apstākļus”. SP un mākslīgajiem ūdens objektiem references apstākļi ir **maksimālais ekoloģiskais potenciāls**. Nemot vērā apstākļus **labs ekoloģiskais potenciāls** ir mainīts **maksimālais ekoloģiskais potenciāls**.

Kā tiek veikta SP un mākslīgo objektu noteikšana:

PASKAIDROJUMS:

1.Solis: Visi virszemes ūdens objekti tiek noteikti un par tiem tiek sniegts apraksts saskaņā ar ūdens struktūrdirektīvas prasībām un ievērojot ieviešanas vadlīnijas Nr.2. Ūdens objektu identificēšana ir procedūra, kuru var veikt atkārtoti pēc nepieciešamības, īpaši pēc 6.soļa veikšanas. Ūdens objekta statusa noteikšana ir svarīga visiem ūdens objektiem. Katrs ūdens objekts ir atsevišķa vienība, kurš tiek vērtēts, kuram tiek noteikti sasniedzamie mērķi un kuram tiek veikts novērtējums attiecībā uz mērķu sasniegšanu.

2.Solis: Ūdens struktūrdirektīva nosaka precīzas SP ūdens objektu un mākslīgu ūdens objektu definīcijas (Punkts 2(8) un Punkts 2(9)). 2.solis ir brīdis, kad ir jānosaka vai ūdens objekts ir cilvēku radīts mākslīgs objekts. Jā tā ir, tad dalībvalsts šo objektu var noteikt kā mākslīgu ūdens objektu un paredzēt to novērtēšanai (tests solis Nr.8.) vai citu apsvērumu dēļ noteikt to kā dabīgu ūdens objektu.

Soļi no 3. – 5. ir darbības, kas sevī ietver slodžu un risku novērtējumu, kas tiek veikts saskaņā ar ūdens struktūrdirektīvas vadlīnijām Nr.3. par “Slodžu un ietekmes novērtējumu”. Informācija, kas nepieciešama darbībās no 3. – 5. ir iegūstama no iepriekš veiktā slodžu un ietekmes novērtējuma.

3.Solis: Ir iepriekšējs vispārīgs ūdens objekta novērtējums, lai ietaupītu laiku un pūles nosakot vai ūdens objekts ir SP ūdens objektus. Šī soļa ietvaros tiek atskaitīti tie ūdens objekti, kas iespējams nevar sasniegt labu ekoloģisko kvalitāti, bet tiem nav nozīmīgu hidromorfoloģisku pārveidojumu. Šis solis ir daļa no Annex II (1.4. *assessment of the preasure*). Tātad SP ūdens objektu noteikšana sākotnēji notiek ņemot vērā Risku un Ietekmju analīzi, kuras ietvaros tiek identificēti tie ūdens objekti, kas iespējams nesasnies labu ekoloģisko kvalitāti un no šiem ūdens objektiem ir jāsaprot, kuri ir ar nozīmīgiem hidromorfoloģiskajiem pārveidojumiem!

4. Solis: Par ūdens objektiem, kas iepriekšējā solī nav atskaitīti un ir identificēti, kā ūdens objekti, kas nevar sasniegt labu ekoloģisko kvalitāti, bet ir ar augstu hidromorfoloģisko ietekmi, ir jāsniedz detalizēts hidromorfoloģisko pārveidojumu apraksts un to ietekmes novērtējums. Šis ir daļa no Annex II (1.4. & 1.5. *assessment of pressures and impact*). Aprakstā ir jāsniedz sekojošs skaidrojums:

a) **galvenie, specifiskie ūdens objekta izmantošanas mērķi**, piemēram, ostas, atpūta, kuģošana, ūdens uzkrāšana un kāpēc, ūdens regulēšana, pretplūdu pasākumi, zemes nosusināšana, citas līdzvērtīgi nozīmīgas attīstības darbības;

b) **nozīmīgās antropogēnās slodzes apraksts** sniedz izklāstu par dabīgā ūdens objekta morfoloģisko un, vai hidroloģiskā režīma izmaiņām. Piemēram, izplatītākās hidroloģiskā režīma izmaiņas ir dambji un aizsprosti, kuri izbeidz ūdens nepārtrauktību un būtiski ietekmē ūdens hidroloģisko un hidraulisko režīmu. Šīm fiziskām izmaiņām ir jābūt pamatotām ar to nozīmīgumu. Papildus ir

jāsniedz apraksts arī par tādām antropogēnām slodzēm, kurām ir ietekme uz ūdens objektu, bet kuras vairs nav nepieciešamas vai netiek izmantotas;

c) **šo slodžu nozīmīgā hidromorfoloģiskā ietekme.** Slodzes hidromorfoloģisko ietekmi ir nepieciešams novērtēt. Var tikt piemēroti gan kvalitatīvi, gan kvantitatīvi novērtējuma kritēriji. Jāapraksta ir arī hidromorfoloģisko izmaiņu kumulatīvais efekts, jo var gadīties, kad vairākām mazām ietekmēm atsevišķi nav nozīmīga efekta, bet visām kopā, ir.

5.solis: Šajā solī ir jāsniedz novērtējums vai ūdens objekts nespēj sasniegt labu ekoloģisko kvalitāti dēļ hidromorfoloģiskām izmaiņām vai tas notiek dēļ kādām citām slodzēm. Šis ir daļa no Annex II (*1.5. assessment of impacts process*). Ūdens objektu, kas nerasnē labu ekoloģisko kvalitāti dēļ hidromorfoloģiskajiem pārveidojumiem ietekmes izvērtējumam nav jābūt detalizētam, bet secinājumiem ir jābūt argumentētiem un precīziem. Vairāk laika var tikt veltīts, lai novērtētu ūdens objekta spējas sasniegt labu ekoloģiskā potenciāla novērtējumu. Jebkurā gadījumā pēc iespējas ātrāk no stipri pārveidoto ūdens objektu saraksta ir nepieciešams izslēgt tādus ūdens objektus, kas var sasniegt labu ekoloģisko stāvokli.

6. solis: Šī soļa mērķis ir atlasīt tos ūdens objektus, kuru hidromorfoloģisko izmaiņu ietekmes rezultātā ir būtiski mainījies tā raksturs (*substantially changed in character*). Šādi ūdens objekti var tikt identificēti, kā iespējamie SP ūdens objekti. Ūdens objekti, kas nerasnē labu ekoloģisko kvalitāti, bet kuriem nav būtiski mainīts tā raksturs, ir dabīgi ūdens objekti. Vides kvalitātes prasība šādiem ūdens objektiem ir laba ekoloģiskā kvalitāte.

Veicot darbības 1., 3., 4., un 5. solī ir svarīgi pierādīt, ka hidromorfoloģiskā slodzes un to ietekmes ir pietiekami lielas, kāpēc ūdens objekts nevarētu sasniegt labu ekoloģisko kvalitāti un 6.solī sniegt ūdens objekta aprakstu ar būtiskajām hidromorfoloģiskām izmaiņām un tā būtiski mainīto raksturu. Šīm prasībām ir jābūt izpildītām vienkārša apraksta veidā, sniedzot skaidru konkrētā ūdens objekta raksturojumu.

PIEMĒRI SP ŪDENS OBJEKTU NOTEIKŠANAI:

1. Ja ūdens objekts, kura kopgarums ir 10 km, sastāv no diviem atsevišķiem SP ūdens objektiem kuru kopgarums ir 8 km, bet tiem pa vidu vai apkārt ir ~ 2km neskarts ūdens objekts, tad labāk ir to visu dēvēt par vienu lielu SP ūdens objektu (*vadlīnijas, 33.lpp., zīmējums 3.*);

2. Ja ūdens objekts, kura kopgarums ir 10 km, sastāv t.sk. no vien SP ūdens objekta ar kopgarumu 6 km un no upes augšteces ar kopgarumu 4 km, tad labāk ir šo ūdens objektu sadalīt divos atšķirīgos ūdens objektos, kur upes augštece 4 km ir dabīgs ūdens objekts, bet otrā daļa ir SP ūdens objekts (*vadlīnijas, 33.lpp., zīmējums 4.*);

3. Ja ūdens objekts, kura kopgarums ir 10 km, sastāv t.sk. no vairākiem maziem SP ūdens objektiem, kuru kopgarums ir ~ 0,1 km katrs, tad visu šo ūdens objektu labāk ir dēvēt par dabīgu ūdens objektu (*vadlīnijas, 34.lpp., zīmējums 5.*).

7. – 8. – 9. solis: Ja dalībvalsts vēlas noteikt kādu ūdens objektu par SP ūdens objektu, ir jāveic tā novērtējuma tests saskaņā ar Ūdens struktūrdirektīvas 4 nodaļas (3)(a) un 4 nodaļas (3)(b) punktiem. Mākslīgie ūdens objekti tiek pakļauti tikai 4. nodaļas (3)(b) testam.

Pirmajā novērtējuma testā (**7.solis**) ir nepieciešams aprakstīt visas nepieciešamās ūdens objekta atjaunošanas/rekonstrukcijas darbības (esošo būtisko hidromorfoloģisko pārveidojumu nojaukšanu un ūdens objekta atgriešana pie dabīgiem apstākļiem), kas nodrošinātu ūdens objektam atkal laba ekoloģiskā stāvokļa sasniegšanu. Šajā brīdī ir jānovērtē, kāda šīm atjaunošanas darbībām būs ietekme uz SP ūdens objektam paredzētajām speciālajām funkcijām kā arī uz vidi plašāk. Ja tiek konstatēts, ka atjaunošanas darbiem būs būtiska negatīva ietekme, tad ir jāveic 8.solis.

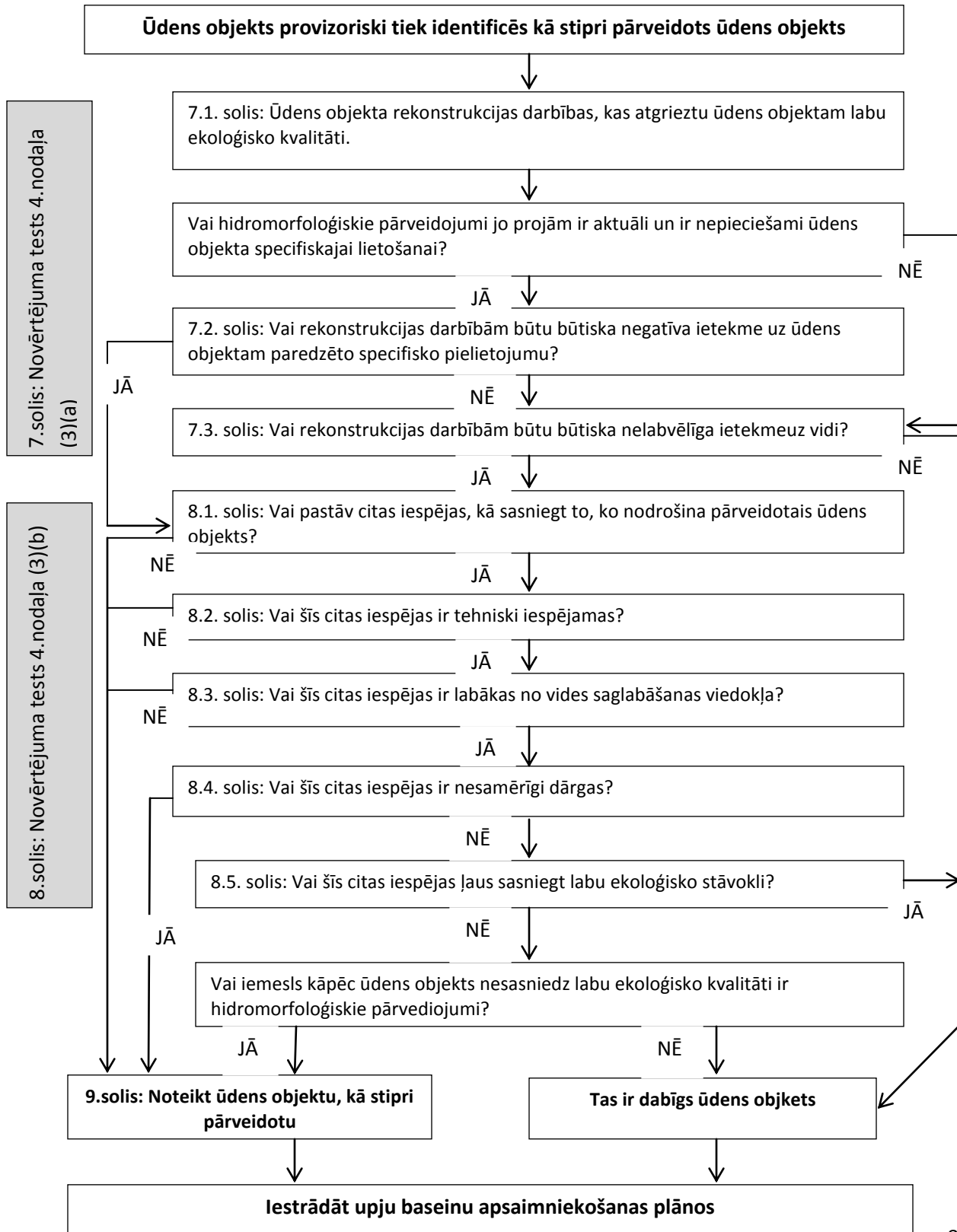
8.solis ir otrais pārbaudes tests sastāv, kas sastāv no vairākiem mazākiem testiem - alternatīvu risinājumu izstrāde, piemēram, dzeramā ūdens ieguve nevis no mākslīga ūdens objekta, bet no dziļurbumiem. Katram alternatīvam risinājumam ir jāveici novērtējums pēc sekojošas shēmas:

- a) tas ir tehniski iespējams;
- b) tas ir labāks vides risinājums;
- c) tas nav nesamērīgi dārgs.

Ja kaut viens no novērtējumiem a), b) vai c) ir negatīvs, ūdens objekts var tikt noteikts kā SP ūdens objekts (**9.solis**). Ja izvirzītajiem ūdens objekta uzlabošanas risinājumiem nav būtiskas negatīvas ietekmes (7.solis) vai kāds no alternatīviem risinājumiem nodrošina visas pozitīvas atbildes uz jautājumiem a), b) un c) (8.solis), tad ūdens objekts nevar tikt noteikts kā SP ūdens objekts un tam ir jāsasniedz atbilstošas ekoloģiskās kvalitātes prasības.

Lai atbilstoši tiktu veikts SP un mākslīgo ūdens objektu novērtējums un tests, soļi no 7. – 9. ir aprakstīti papildus novērtēšanas diagrammā, kas ir smalkāka un precīzāka par pirmo diagrammu.

SP un mākslīgo ūdens objektu novērtēšana 7. – 9. solī

7.1. solī ir jāapzin hidromorfoloģiskās izmaiņas, kuras varētu nodrošināt labas ekoloģiskās kvalitātes sasniegšanu. To apgrūtina fakts, ka ūdens objekti parasti tiek ietekmēti no vairākām slodzēm. Tāpēc tās būtu nepieciešams nodalīt (kad tas ir iespējams) un novērtēt:

- a) darbības, kas izmainītu hidromorfoloģiju;
- b) darbības, kas uzlabotu ūdens objekta fizikāli – ķīmiskās īpašības;
- c) darbības, kas uzlabotu ūdens objekta bioloģisko statusu (zivju sabiedrības regulēšana, makrofitu audzēšana)

7.2. solī ir jānovērtē vai ūdens objekta rekonstrukcijas darbībām, kuras būs nepieciešams veikt, lai atjaunotu ūdens objektam labu ekoloģisko kvalitāti, būs negatīva ietekme uz ūdens objektam paredzēto specifisko pielietojumu.

7.3. solī ir jānovērtē vai ūdens objekta rekonstrukcijas darbībām, kuras būs nepieciešams veikt, lai atjaunotu ūdens objektam labu ekoloģisko kvalitāti, neradītu dažādas vides problēmas citur. Šajā gadījumā “problēmas citur” tiek saprasts ne tikai dabiskā vide, bet arī tādas lietas, kā arheoloģija, kultūrvēsturiskais mantojums, zemes izmantošana, morfoloģija. Zaudējumi, ko sniegtu šādas darbības, nedrīkst pārsniegt ieguvumus, ko mums sniedz ūdens objekts.

Ja ūdens objekta rekonstrukcijas darbībām nav būtiskas negatīvas ietekmes uz vidi, tā specifiskais radīšanas iemesls vair nav aktuāls un tā rekonstrukcija neradīs citu būtisku negatīvu ietekmi, tad šāds ūdens objekts ir jānovērtē kā dabīgs ūdens objekts un tam ir jāpasniež laba ekoloģiskā kvalitāte.

8. solī ir jānovērtē vai stipri pārveidotā ūdens objektam paredzēto mērķi ir iespējams sasniegt ar citiem, alternatīviem risinājumiem.

8.1. solī ir jānovērtē alternatīvās iespējas, kas sniedz labvēlīgus mērķus pārveidoto ūdens tilpju īpašībām un videi.

8.2. solī ir jānovērtē vai alternatīvie risinājumi ir tehniski iespējami. Nav nozīmes izvērtēt alternatīvus risinājumus, kas tehniski nav iespējami, tāpēc šis ir pirmais tests. Šajā brīdī netiek vērtēts, cik šīs darbības maksās, bet vai no praktiskā un inženierzinātniskā viedokļa šādas alternatīvas vispār ir iespējamās.

8.3. solī ir jānovērtē vai šie alternatīvie risinājumi nodrošina arī augstākus vides ieguvumus. Nedrīkst būt tā, ka vieni vides problēmu risinājumi tiek aizstāti ar citām, jaunām vides problēmām. Tāpēc katrs alternatīvais risinājums ir jānovērtē no visiem vides ieguvumiem (līdzīgi, kā 7.3. solī). Vides ieguvumi var tikt vērtēti, gan lokāli, gan reģionāli, gan ūdens baseina apgabala robežās, gan nacionālā vai starptautiskā mērogā. Vadlīnijas iesaka sākotnēji alternatīvo risinājumu novērtēt lokālā mērogā un pēc tam ik vienā citā, ja tam ir konstatējama būtiska iespaids rašanās.

8.4. solī tiek novērtētas alternatīvu izmaksas. Alternatīvu izmaksas ir nepieciešams novērtēt tikai tad, ja šī alternatīva ir tehniski labāks risinājums un tas dos lielākus vides ieguvumus. Alternatīvu

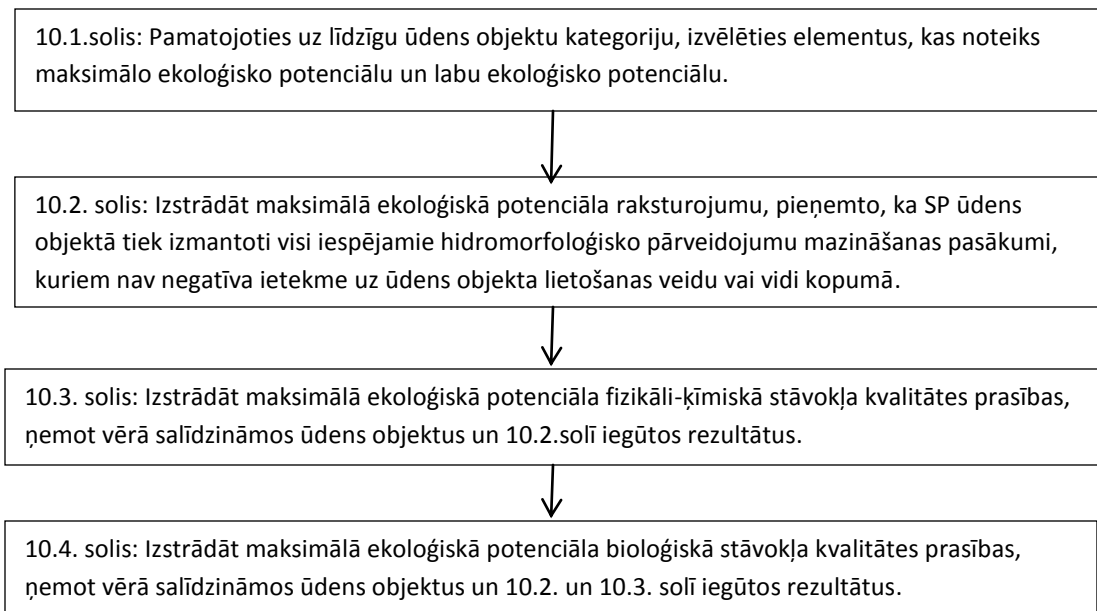
izmaksu novērtējumā ir jāietver gan finansiālās izmaksas, gan ekonomiskie zaudējumi. Papildus var tikt novērtēti arī sociālie zaudējumi.

8.5. solī ir jānovērtē vai kāds no tehniski iespējamiem alternatīviem risinājumiem nodrošina, ka ūdens objekts spēs sasniegt labu ekoloģisko kvalitāti un sagaidāmie vides ieguvumi pret kopējām izmaksām ir pietiekami lieli. Šajā solī var tikt izvērtēta un paredzēta arī daļēja alternatīvo risinājumu iestrāde ūdens objektā, pat ja tas nenodrošinās ūdens objektam labu ekoloģisko kvalitāti. Arī daļēja alternatīvā risinājuma gadījumā ir jānovērtē vai vides ieguvumi būs pietiekami lieli un iespējami finansiālie un ekonomiskie zaudējumi to nepārsniedz. Piemēram, migrējošo zivju ceļu izveidoša HES teritorijās.

9.solī ūdens objekts tiek noteikts par stipri pārveidotu, mākslīgu vai dabīgu ūdens objektu. Ja ūdens objekts pēc visu testu un novērtējumu veikšanas jo projām atbilst stipri pārveidota ūdens objekta statusam, tad valsts šo objektu var noteikt par stipri pārveidotu, tomēr tas nav obligāts pienākums. Ja pārveidojumiem ūdens objektā nav būtiska negatīva efekta uz ūdens objekta bioloģiskajām un fizikāli-ķīmiskajām īpašībām, šāds ūdens objekts jo projām var tikt noteikts, kā dabīgs ūdens objekts un tam būs jāsasniedz labs ekoloģiskais stāvoklis.

10. – 11. solis: Šie soļi vairs nav daļa no novērtēšanas procesa, tomēr tās ir darbības, kas attiecas tikai uz SP vai mākslīgiem ūdens objektiem. 10.solī ir jānosaka SP un mākslīgo ūdens objektu **maksimālais ekoloģiskais potenciāls**. Maksimālais ekoloģiskais potenciāls tiek noteikts pēc atbilstošākā ūdens objekta veida references (dabīga) apstākļu noteikšanas. Visiem SP un mākslīgajiem ūdens objektiem ir jāsasniedz labs ekoloģiskais potenciāls un laba ūdens ķīmiskā kvalitāte. Labs ekoloģiskais potenciāls sevī ietver “nelielas” novirzes no maksimālā ekoloģiskā potenciāla bioloģiskās kvalitātes elementiem. Dalībvalstīm ir jānodrošina, lai SP un mākslīgo ūdens objektu stāvoklis nepasliktinātos.

SP un mākslīgo ūdens objektu novērtēšana 10. solī

10.1. solī ir jānosaka atbilstošākie ūdens objekta kvalitāti raksturojošie elementi ar ko tiks noteikts maksimālais ekoloģiskais potenciāls. Lai to paveiktu ir jānosaka SP ūdens objektam tuvākais, atbilstošākais virszmes ūdens objektu veids – upe, ezers, pārejas vai piekrastes ūdeņi. SP un mākslīgo ūdens objektu maksimālo ekoloģisko potenciālu nosaka pēc atbilstošākā virszmes ūdens objekta veida kvalitāti raksturojošiem elementiem.

10.2. solī ir jānosaka SP vai mākslīgā ūdens objekta maksimālos iespējamos hidromorfoloģiskos uzlabojumus, kādus ir iespējams ieviest, nemainot SP vai mākslīgā ūdens objekta lietošanas veidu vai vidi plašāk. Noteikt augtākās iespējamās hidromorfoloģiskās izmaiņas ir pirmais solis, lai tiktu identificēts maksimālais ekoloģiskais potenciāls, kādu SP vai mākslīgais ūdens objekts spēj sasniegt. Šādiem uzlabojumiem ir jābūt samērīgiem un tie nedrīkst radīt negatīvus, t.sk. ekonomiskus efektus. Uzlabojumiem jābūt atbilstošiem ieguvumiem.

10.3. solī ir jānosaka SP vai mākslīgā ūdens objekta maksimālā ekoloģiskā potenciāla fizikāli-ķīmiskie rādītāji. Tie tiek noteikti balstoties uz atbilstošāko salīdzināmo ūdens objekta veidu un tā fizikāli-ķīmiskajiem rādītājiem, bet ņemot vērā SP vai mākslīgā ūdens objekta maksimālos iespējamos hidromorfoloģiskos uzlabojumus. Fizikāli-ķīmiskajiem rādītājiem būs nozīmīga ietekme uz bioloģiskajām vērtībām.

10.4. solī ir jānosaka SP vai mākslīgā ūdens objekta maksimālie bioloģisko vērtību apstākļi, kas tiek noteikti pēc tuvākā ūdens objekta veida. Bioloģisko apstākļu iespējamā kvalitāte ir jānosaka ņemot vērā maksimālos hidromorfoloģiskos uzlabojumus un maksimālos fizikāli-ķīmiskos rādītājus.

Pamatojoties uz max. ekoloģiskā potenciāla rādītājiem ir jānosaka laba ekoloģiskā potenciāla rādītāji (**11.solis**). Laba ekoloģiskā potenciāla hidromorfoloģiskajiem apstākļiem ir jābūt tādiem, lai tie nodrošinātu laba ekoloģiskā potenciāla bioloģiskos apstākļus un fizikāli-ķīmiskos apstākļus. Tā pat ir nepieciešams, lai laba ekoloģiskā potenciāla fizikāli-ķīmiskie apstākļi nodrošinātu ūdens ekosistēmas funkcionēšanu. Lai noteiktu laba ekoloģiskā potenciāla raksturojošos rādītājus ir nepieciešams veikt sekojošas darbības:

11.1.solis. SP un mākslīgo ūdens objektu laba ekoloģiskā potenciāla noteikšana ir balstīta uz ūdens objekta bioloģisko kvalitāti, kas tiek atvasināts no maksimālā ekoloģiskā potenciāla. Laba ekoloģiskā potenciāla bioloģiskā kvalitāte ir “nedaudz izmainīta” maksimālā ekoloģiskā potenciāla vērtības.

11.2.solis. Hidromorfoloģiskajiem apstākļiem ūdens objektā ir jābūt tādiem, lai tie nodrošinātu laba ekoloģiskā potenciāla sasniegšanu. Tāpēc ir nepieciešams identificēti tos hidromorfoloģiskos pārveidojumus, kurus ir iespējams un ir nepieciešams samazināt, lai nodrošinātu labu ekoloģisko potenciālu bioloģiskajām sugām.

11.3. solī nosaka fizikāli-ķīmiskos apstākļus, lai ūdens objekts sasniegtu labu ekoloģisko potenciālu un nodrošinātu atbilstošas ekosistēmas funkcionēšanu.

11.4. solī priekš laba ekoloģiskā potenciāla papildus ir jānosaka robežvērtības dažādiem ķīmiskajiem elementiem.

Ekoloģiskam potenciāla novērtēšanai var izvirzīt četras atbilstošas novērtējuma klases:

1.klase: Labs un augstāks ekoloģiskais potenciāls. Ir tikai nelielas atkāpes no maksimālā ekoloģiskā potenciāla. Galvenie fizikāli-ķīmiskās kvalitātes elementi nodrošina ekosistēmas dzīvotspēju. Dažāds ķīmiskais piesārņojums nepārniedz līdzvērtīga dabīga ūdens objekta apjomus.

2.klase: Vidējs ekoloģiskais potenciāls. Vidēji lielas atkāpes no maksimālā ekoloģiskā potenciāla novērtējot pēc bioloģiskās kvalitātes elementiem.

3.klase: Slikts ekoloģiskais potenciāls. Ūdens objektā ir lielas izmaiņas un atšķirības ir ievērojamas salīdzinot ar maksimālā ekoloģiskā potenciāla novērtējuma vērtībām.

4.klase: Ļoti slikts ekoloģiskais potenciāls: Ūdens objektā ir būtiskas izmaiņas salīdzinot ar maksimālā ekoloģiskā potenciāla raksturojošajiem bioloģiskajiem rādītājiem – liela daļa no maksimālā ekoloģiskā potenciāla bioloģiskajām vērtībām nav sastopamas.

Informācija, kas ir apkopota no 1 – 11 solim attiecas uz upju baseinu plāniem. Ūdens baseinu plānos ir jābūt izstrādātai pasākumu programmai vides mērķu sasniegšanai dabīgiem, SP un mākslīgiem ūdens objektiem (Art. 11).

Jebkurā brīdī veicot SP ūdens objekta pamatošanu, pat pēc SP ūdens objekta identificēšanas un tā statusa pierādīšanas ir iespējams noteikt, ka ūdens objekts ir dabīgs ūdens objekts un tam ir jāsasniedz laba ekoloģiskā kvalitāte.

Veicot SP un mākslīgo ūdens objektu identificēšanu ir ļoti svarīgi izvairīties no nevajadzīgiem un liekiem administratīviem izdevumiem, piemēram, nav nepieciešams veikt pilnīgi visu ūdens objektu novērtējumu. Ūdens objektus ar vienādām vides problēmām un vienādu izmantošanu ir iespējams apvienot. Piemēram upes pārveidojumi kuģošanai, var būt pat nelietderīgi veikt testu vienam ūdens objektam, bet tas būtu jāveic visiem ūdens objektiem kopā, kur tā ir viena problēma. Vai piemēram, lielas pretplūdu būves, kas ir nozīmīgas vairākiem ūdens objektiem.